

ABORDAREA EVOLUTIV- CONCEPTUALĂ ȘI STUDIILE ASUPRA COMPETITIVITĂȚII

Drd. **Cornel COȘER**
Dr., conf. univ. **Aurelia LITVIN**
UASM

EVOLUTIONARY - CONCEPTUAL APPROACH AND STUDIES ON COMPETITIVENESS

Summary: Both the need of contents revelation of „competitiveness” as economic category, as well as diversity of enunciation of this element gives it new dimensions, approaches and involvement in various economic levels. Also, competitiveness expresses a close link, related to micro and macro environment, being one of the main factors elucidating the image of an economic entity.

Competitiveness failed to „coagulate” mutually-accepted definitions, since it is a relatively new term, but also quite complex. Initial approach of the concept of competitiveness has focused on the economic entity, the enterprise, only later it has extended to a higher level – industry, national and world economy levels.

Keywords: competitiveness, sector, quality, economy, state, company.

Rezumat: Atât necesitatea de conținut a termenului de „competitivitate”, drept categorie economică, precum și diversitatea de enunțare a acestui element oferă noi dimensiuni, abordări și implicarea în diferite niveluri economice. De asemenea, competitivitatea exprimă o legătură strânsă, legată de micro și macro mediu, fiind unul dintre principalii factori care elucidează imaginea unei entități economice.

Competitivitatea nu a reușit să „coaguleze” definiții reciproc acceptate, deoarece este un termen relativ nou, dar, de asemenea, destul de complex. Abordarea inițială a conceptului de competitivitate s-a concentrat asupra entității economice, întreprinderii, iar abia mai târziu s-a extins la un nivel superior – sector, economie națională și mondială.

Cuvinte-cheie: competitivitate, sector, calitate, economie, stat, companie.

Introducere și argumentare

Necesitatea revelării conținutului noțiunii de *competitivitate* drept categorie economică constitutivă a elementului respectiv este una *a priori* importantă, cel puțin prin prisma celor mai noi tendințe de penetrare a piețelor emergente, dar și de poziționare strategică a companiilor.

Termenul *competitivitate*, fiind unul de origi-

ne latină (*competere*, precum și termenul mai modern *aemulationes*), semnifică cercetare, studiu în ansamblu, dar și capacitatea de a rivaliza/concura cu cineva. Abordarea inițială a conceptului de *competitivitate* s-a axat la nivelul entității economice, a întreprinderii, doar ca mai târziu, acesta să fie extins la un nivel ierarhic superior – la cel de sector, economie națională și mondială.

Deși pe larg studiată, în special în ultimele 2-3 decenii, competitivitatea nu a reușit să „coaguleze” definiții reciproc-acceptate, întrucât reprezintă un termen relativ nou, dar și destul de complex. Printre definițiile cele mai cunoscute, am putea evidenția:

➤ În timp ce avantajul comparativ exprimă schema schimburilor care se produc în lume, competitivitatea este conceptul care exprimă relațiile între entități, într-un cadru real, de potențial comparativ (Barkema A.) [1, p. 253-284].

➤ Competitivitatea este obiectivul principal al politicii economice și capacitatea de a menține, într-o economie globală, un ritm de creștere acceptabilă a nivelului de viață al populației cu o distribuire echitabilă (Landau R.) [10].

➤ Competitivitatea, deseori confundată cu abordarea ei financiară, rentabilitatea sau productivitatea, corespunde, de fapt, capacității de care dispune o întreprindere, la un anumit moment, pentru a rezista concurențelor; competitivitatea, deci, nu este altceva decât un potențial caracterizat printr-un avantaj în raport cu concurenții de pe piața sa, pe când rentabilitatea și productivitatea sunt doar elemente parțiale dintr-un ansamblu mult mai vast care se definește drept competitivitate [17].

Material și metodă

Putem astfel sintetiza esența termenului de *competitivitate* ce exprimă, prin diverse reprezentări, o entitate care demonstrează performanță, dar nu este pur și simplu o performanță în sine. Totodată, diversitatea enunțărilor asupra acestui element îi conferă noi dimensiuni, abordări și implicări la niveluri economice diverse. Competitivitatea exprimă interdependența mediilor economice – micro sau macro, fiind unul din principalii factori ce elucidează imaginea unei entități economice atât prin performanță, cât și prin abordare strategică.

Ca urmare, devine importantă evaluarea manifestării competitivității la înălțimea diverselor niveluri economice. De fapt, aceasta și reprezintă esența de elucidare a competitivității în diverse studii și analize economice. Spre exemplu, Franziska Blunck [2] estimează că „pentru o companie, competitivitatea înseamnă abilitatea de a furniza bunuri și servicii

mult mai eficient decât concurenții relevanți, pentru un sector – abilitatea firmelor naționale de a obține succes comparativ cu concurenții străini, iar pentru o țară – abilitatea cetățenilor acesteia de a obține un standard înalt de trai”. În viziunea noastră, această definiție este una din cele mai clar structurate, implicând, de la micro la macro, eficiența companiilor, precum și capacitatea de a crea un mediu național economic corespunzător.

O abordare similară, dar cu o clară focalizare spre nivelul mezoeconomic al competitivității o au renumitele lucrări ale lui Michael Eugene Porter [16]. Ele relevă că „a explica” competitivitatea la nivel național este chiar incorect, iar pentru a găsi adevăratele soluții trebuie să ne concentrăm nu asupra ansamblului economic, ci asupra ramurilor specifice. Totodată, autorul explică starea de competitivitate din cadrul unui sector (pe care el îl numește industrie) printr-o puternică concurență dintre membrii ei [12, p.62].

La rândul lor, economiștii ruși V.N. Ceainikov și L.N. Ceainikova [20] determină baza de formare a competitivității la nivelul întreprinderilor unui sector, evidențiind prin studiul lor metodologia de evaluare a competitivității subiecților pieței, precum și strategia de majorare a acestei competitivități.

Totodată, considerăm de o utilitate deosebită evidențierea studiilor pe marginea tematicii abordate, realizate de către instituțiile guvernamentale și organizațiile internaționale. Astfel, spre exemplu, unele state din Asia de Vest (precum Jordanul) și-au creat, pe lângă Ministerul de Planificare și Cooperare Internațională [7], o echipă de lucru însărcinată cu evaluarea și stimularea competitivității naționale

a țării respective. Ea realizează studii la nivelul sectoarelor economiei naționale, dar și per ansamblu, cu scopul de a găsi mecanisme de intervenție pentru a dinamiza dezvoltarea competitivității naționale.

Organizațiile internaționale (cum este și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) definesc, reieșind din specificul relațiilor comerciale internaționale, o reprezentare a competitivității exprimată prin „dimensiunea avantajului sau dezavantajului unei țări în a comercializa produsele sale pe piețele internaționale” [13].

O atare reflectare a esenței termenului de *competitivitate* ajută la externalizarea efectelor acesteia și, în opinia noastră, implică întreg lanțul de producere-prelucrare-export, fiind cazul entităților economice orientate spre continuă performanță și poziționare favorabilă în raport cu concurenții interni sau externi.

Devine astfel evident faptul că o structurare a competitivității, din punct de vedere al poziționării manifestării și al implicărilor entităților economice, ar elucida interrelaționarea complexă dintre aceste elemente și ar clarifica mediul lor de acțiune, dar și concurența sectoarelor pentru resurse și piața de desfacere a produselor respective. Ne-am propus elaborarea unui astfel de tablou în figura 1.

Conform acesteia, putem sintetiza ierarhia manifestării competitivității, dar și tipologia conexiunilor dintre entitățile economice antrenate în acest proces. Astfel, componența sectorială reflectă starea de competitivitate prin mediul concurențial din interiorul lui, fapt care, în opinia noastră, se delegă întreprinderilor corespunzătoare prin enunțarea propriilor performanțe interne de gestionare a resurselor

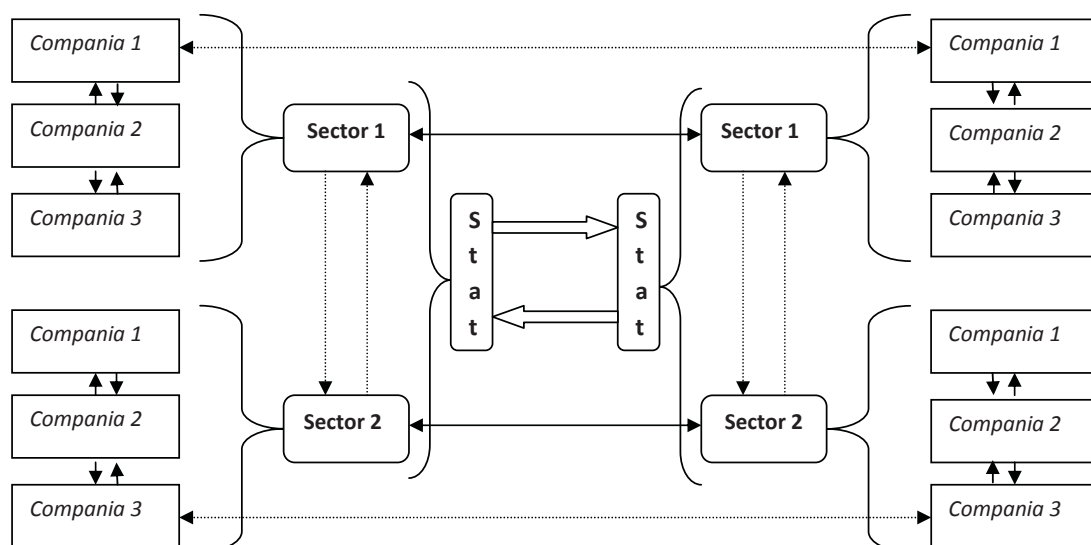

Figura 1. Evaluarea și structurarea interrelaționării entităților prin manifestarea nivelurilor de acțiune a competitivității acestora

Sursa: elaborat de autori

și a factorilor externi de influență. În același timp, abilitatea de ansamblu a sectoarelor se prezintă prin capacitatea acestora de a produce mărfuri/servicii care sunt sau pot fi competitive pe piața internă, dar, în special, pe cea externă (regională sau internațională). Anume la acest nivel se formează competitivitatea națiunilor, al statelor implicate în relațiile economice internaționale.

Prin urmare, nu putem izola aceste procese la nivelul unui stat, mai ales că se atestă o tot mai mare interdependență între schimburile comerciale ale diverselor națiuni, ceea ce aduce în prim-plan capacitatea de a fi competitiv la nivelul sectoarelor economice, dar și prin performanța individuală a întreprinderilor. În acest mod, reflectarea comparativă a nuanțurilor ce țin de competitivitate, manifestarea ei și implicările respectivelor conexiuni, toate acestea determină evaluarea tratărilor de domeniu, atât în plan internațional, cât și regional și local.

În literatura economică internațională, o abordare complexă asupra competitivității este realizată de către Hessel Schuurman [18, p.12], care percepe termenul drept unul de performanță macroeconomică, estimând că „performanța competitivă nu se limitează la companiile individuale, ci depinde într-o anumită măsură de performanța sectoarelor industriale sau a lanțurilor specifice de producție”. În această măsură, se externalizează noțiunea de competitivitate, așa încât, în ultimele decenii, să se enunțe tot mai insistent asupra competitivității la nivel de națiuni și regiuni, în special prin lucrările lui Michael E. Porter, printre care și *Competitive Strategy: techniques for analyzing industries and competitors* [15]. Aici autorul analizează strategia competitivității atât sub aspect structural, pe industrii, cât și din punct de vedere evolutiv, tranzițional.

Totodată, Holleran, Bredahl și Zeibat [6, p.669-683] acordă competitivității un titlu mai complex, din perspectiva intercorelării acesteia cu calitatea produselor și standardele de siguranță, iar studiile mai recente invocă relaționarea dată și la nivelul activității economice externe. Astfel, studiile lui Christian Ketels [8], de la Institutul Pentru Strategie și Competitivitate (Boston, SUA), în opinia noastră, oferă o nouă abordare, atât instrumentală, cât și metodologică, axându-se pe comparări internaționale, strategia competitivității și implicări macroeconomice.

Studii europene importante remarcă, în special în ultimele două decenii, tratarea competitivității drept un element de influență reciprocă, de performanță a exporturilor și de conjunctură regională [4], fapt care se atestă și în recente studii din SUA, în

special în cadrul unor numeroase conferințe, lucrări științifice [5].

În literatura franceză recentă, competitivitatea este tratată drept o noțiune economică importantă, iar L. Lachaal [9] o asociază cu un termen „non-static” care, potrivit lui, presupune un concept relativ, evaluarea performanței și abilității unei națiuni, a unui sector sau a unei întreprinderi, făcută printr-un raport la o entitate similară. Credem că anume sintetizarea unei astfel de definiții ajută la înțelegerea creșterii performanței interne și externe și contribuie la măsurarea comparativă a rezultatelor economice la toate nivelele.

Literatura spaniolă este reprezentată de lucrări din domeniu, cum ar fi studiile făcute de către Francisca Bouby Tolentino, care afirmă că gestionarea competitivității într-o țară în curs de dezvoltare este foarte diferită de aceeași gestionare într-o țară industrializată. În același timp, autorul pune accentul pe competitivitatea internațională, făcând o conexiune directă cu progresul tehnologiei economice și științifice [3, p.7-15]. În opinia noastră, această abordare vine să completeze studiile internaționale, inducând factorul de „tehnologie științifică și economică”, precum și prin enunțarea rolului instituțiilor internaționale și a politicilor financiare naționale.

În această ordine de idei, economistul rus Șehovțeva L.S. [21] consideră competitivitatea (în special cea regională) drept o rezultată a unei conjuncturi de factori, printre care: factorii de producție, investițiile și inovațiile, pe când savanții Ghelivanovskii M.I., Jukovskaia V.M. și Trofimova I.N. [19, p.67-77] relevă competitivitatea ca fiind un element important în sistemul economic național și internațional, iar ceea ce ține de competitivitatea sectorială, autorii respectivi o evaluează prin productivitatea muncii, gradul de orientare spre export al ramurii, dependența de import al acesteia etc.

Studiile din România cu privire la competitivitate relevă caracterul strategic al acesteia, precum și metodologia aplicării unui set de indicatori cu privire la nivelul și manifestarea competitivității. Astfel, Costin Lianu [11, p.48-52] accentuează delimitarea strategică a competitivității și constrângerile ei reale. În opinia noastră, abordarea sectorială și macroeconomică a competitivității s-a axat pe premisa conexiunilor din exterior, ceea ce nu întocmai determină ideea organică de stimulare, începând cu nivelul ramural și apoi întâlnind reacții și legături prin activitate comercială externă (deși, într-o oarecare măsură, este evident că comunitățile economice naționale resimt acțiunile competitivității – după cum am arătat și în figura 1). Pe de altă parte, Elena

Pelinescu și Mihaela Nona Chilian [14] evidențiază aspectul analitic al manifestării competitivității și îl leagă direct de performanțele unei unități economice, gradul de exteriorizare al activității acesteia, dar și prin prisma unui set de indicatori specifici.

Sinteză

Astfel, putem sintetiza că indicatori relevanți, cum ar fi PIB pe locuitor, nivelul ocupării, salariile, inflația și cursul de schimb contribuie la evaluarea macro-competitivității. În ce privește competitivitatea industrială, raportul se concentrează asupra trăsăturilor specifice laturii ofertei, grupate în două mari categorii – cost și calitate:

✓ *Competitivitatea în funcție de cost* este rezultatul a două componente, nivelul productivității și prețurile factorilor, alte variabile ale laturii ofertei (cum ar fi investițiile și organizarea) fiind de asemenea relevante.

✓ *Competitivitatea în funcție de calitate* este dată de nivelul profitabilității în condițiile menținerii neschimbate a costurilor.

În acest mod, înțelegem diversitatea evaluării competitivității ca variind în funcție de nivelul de manifestare al acesteia. Este și cazul evaluării competitivității internaționale, care antrenează așa indicatori precum: costurile unitare cu forța de muncă, costul resurselor interne, avantajul comparativ revelat. Abordările complexe asupra nivelurilor de manifestare a competitivității relevă cele mai importante, dar și cele mai subtile nuanțe ale domeniului tratate de către cercetătorii din Vest, dar și de către cei din Est.

Bibliografie

1. Barkema A., Drabentstott M., Tweeten L. The competitiveness of U.S. Agriculture in the 1990s. În: *Agricultural Policies in the New Decade*. Washington: RFF Press, 1991, p. 253-284.
2. Blunck F. What is Competitiveness? Barcelona, 2006. <http://www.caps.am/data.php/877.pdf> (vizitat 21.08.2012).
3. Bouby Tolentino F. Gestion y competitividad en la era de la globalizacion. În: *Gestion en el Tercer Milenio*, Rev. de Investigacion de la Fac. de Ciencias Administrativas, UNMSM, 2007, vol. 10, nr. 19, p.7-15.
4. Competitiveness and the export performance of the euro area. Nr 30, 2005. Frankfurt am Main: European Central Bank. 100 p.
5. Hakobyan S. Export Competitiveness of Developing Countries and U.S. Trade Policy. Middlebury, 2011. http://www.econ.yale.edu/conference/neudc11/papers/paper_291.pdf (vizitat 21.08.2012).
6. Holleran E., Bredahl M.E., Zeibat L. Private incentives for adopting food safety and quality assurance.

In: *Food Policy*, 1999, vol. 24, nr 6, p. 669-683.

7. Jordan National Competitiveness Team, Ministry of Planning and International Cooperation. *Competitiveness Concept*. Amman, 2012. http://www.competitiveness.gov.jo/competitiveness_concept.php (vizitat 22.08.2012).

8. Ketels Ch. *Export Competitiveness: Reversing the Logic*. Boston: Institute For Strategy and Competitiveness, 2010. http://www.isc.hbs.edu/pdf/WB_Export_Competitiveness_March2010.pdf (vizitat 26.07.2012).

9. Lachaal L. *La competitivité : Concepts, definitions et applications*. Ariana, 2005. <http://ressources.ciheam.org/om/pdf/c57/01600240.pdf> (vizitat 27.07.2012).

10. Landau R. *Technology, Capital Formation and U.S. Competitiveness*. În: *International Productivity and Competitiveness*, New York: Oxford University Press, 1992, p.299-323.

11. Lianu C. *Comerțul Invizibil și Competitivitatea Internațională în Noua Economie*. București: Editura Fundației România de Măine, 2008. 256 pag.

12. Nicolescu O., Ceptureanu S., Ceptureanu E. Nivelurile de determinare a competitivității. În: *Tribuna Economică*, 2007, nr. 37, p.61-66.

13. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Glossary of statistical terms*. Paris, 2005. <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=399> (vizitat 27.07.2012).

14. Pelinescu E., Chilian M.N. Determinanți ai creșterii economice, ocupării și competitivității: metode și tehnici de măsurare: analize comparative. București: Editura Academiei Române, 2008. 406 pag.

15. Porter M.E. *Competitive Strategy: techniques for analyzing industries and competitors*. New York: The Free Press, 1998. 422 p.

16. Porter M.E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press, 1990. 875 p.

17. Pricewaterhouse Coopers Developpement. *Les facteurs et indicateurs de la competitivite des entreprises de services rendus a l'industrie*. Paris, 2001. <http://www.industrie.gouv.fr/biblioth/docu/dossiers/sect/pdf/compet.pdf> (vizitat 26.07.2012).

18. Schuurman H. *Quality management and competitiveness: the diffusion of the ISO 9000 standards in Latin America and recommendations for government strategies*. Santiago, Chile: United Nations, Division of Production, Productivity and Management, 1997. 90 p.

19. Гельвановский М.И., Жуковская В.М., Трофимова И.Н. Конкурентоспособность в микро-, мезо- и макроуровневом измерениях. În: *Российский экономический журнал*, 1998, nr. 3, p. 67-77.

20. Чайникова Л.Н., Чайников В.Н. *Конкурентоспособность предприятия: Учебное пособие*. Тамбов: Издательство Тамбовского Государственного Технического Университета, 2007. 192 с.

21. Шеховцева Л.С. *Конкурентоспособность региона: факторы и метод создания*. În: *Маркетинг в России и за рубежом*, 2001, nr. 4, p.11-16.